

Corporate compliance: pro stavaře nutnost nebo přepych?

Author: Pavel Koukal | Published: 23.05.2012

Samotný termín „compliance“, na obecné úrovni vyjadřující soulad či slučitelnost s určitými požadavky a standardy, se nicméně za posledních patnáct let velmi výrazně uplatnil i v korporátní sféře a v tomto rámci vnímaná povinnost „to be comply“ (tedy „být v souladu“) se dokonce postupně stala i jakýmsi moderním či dokonce až módním požadavkem doby. Corporate compliance přitom není právní, nýbrž korporátní, resp. společensko-podnikovou kategorií, jejíž náplň je podstatně širší, než pouhé dodržování a naplňování relevantních právních pravidel v praktickém hospodářském životě. Účelem a smyslem každé corporate compliance totiž je především jednoznačné a výslovné deklarování „korporátního závazku“ navenek i dovnitř společnosti, že její chování v obchodních a všech souvisejících dalších vztazích je v plném souladu se všemi etickými a právními pravidly hospodářské soutěže a smluvních vztahů, finanční a daňové integrity, trestněprávních a zejména protikorupčních předpisů, ochrany životního prostředí, bezpečnosti provozu používaných informačních technologií a ochrany osobních údajů, jakož i zaměstnaneckých vztahů, včetně zajištění rovných příležitostí a zákazu diskriminace.

Významná je v tomto směru skutečnost, že důvodem a hnací silou tohoto vývoje není v posledních letech pouze bezprostřední vliv nadnárodních podnikatelských seskupení na jejich dceřiné společnosti, nýbrž často i nově vzniklá společenská atmosféra. Ta vytváří poměrně soustředěný tlak na přijímání a prosazování jak vlastní korporátní politiky „souladu“, tak i s ní bezprostředně související nadstavbové strategie „společenské odpovědnosti podniku“ (corporate social responsibility). Na této platformě nově konstituované pojetí podnikatelské „strategie a vědomí odpovědnosti“ je pak v současné době již obecně považováno za jeden z rozhodujících faktorů, jež zásadně ovlivňují samotnou ekonomickou úspěšnost a podnikatelskou budoucnost každé významné společnosti, resp. v širším kontextu celé nadnárodní podnikatelské skupiny.

„Soulad“ a stavební firmy

Pokud jde o praktický význam corporate compliance pro společnosti, tak ten spočívá především v její preventivní, identifikační a svým způsobem i v ochranné funkci - klade totiž důraz na pojmenování (identifikaci) konkrétních právních rizik, vyplývajících pro společnost z její účasti na hospodářské soutěži, a na následné vytvoření interních pracovních-právních a technicko-organizačních opatření pro jejich minimalizaci. V tomto směru je také proto korporátní compliance někdy považována za významnou součást širší podnikové kategorie „rizikového managementu“ (Risk Management), když někdy se dokonce hovoří o celém vzájemně propojeném systému korporátních preventivních opatření (Governance & Risk Management & Compliance).

Tomuto širokému rozsahu a záběru pak musí být nastavena i příslušná odpovědnost za stanovení systémových programů systému compliance a jejich naplňování, která se nevztahuje pouze na členy vrcholového managementu, ale i na všechny ostatní řídicí a exekutivní zaměstnance s tím, že v rámci vnitřního řízení společnosti je poté stanovena přímá odpovědnost dotčených organizačních úseků a oddělení (u velkých společností označovaných zpravidla jako Compliance Office, Controlling, Corporate Auditing, Legal Department, Corporate Security atd.).

V těchto naznačených směrech je potom třeba konstatovat, že právě pro sektor stavebnictví byla a je corporate compliance zvláště důležitá a významná. Právě stavebnictví totiž vykazuje velké množství oblastí a konkrétních bodů vysoce citlivých na možné třecí plochy a konflikty se specifickými požadavky právní regulace. Jedná se přitom jak o požadavky spíše odborně technické povahy (zahrnuté v oblastech právní regulace územního a stavebního řízení, technických požadavků na stavební výrobky, posuzování vlivu staveb na životní prostředí aj.), tak i o požadavky povahy soutěžní a smluvně právní (zahrnuté zejména v oblastech veřejných zakázek a výběrových řízení, obchodních veřejných soutěží, standardizovaných smluvních podmínek typu VOB nebo FIDIC atd.) K tomu všemu ve stavebnictví čas od času přistupují i další specifické rizikové oblasti, jako je nyní například oblast pracovně-právních a zaměstnaneckých vztahů ve vazbě na ilegální zaměstnávání zahraničních pracovníků. Právě pro tyto výrazné specifické oblasti regulace se v zahraničí někdy dokonce používá pro systémové programy compliance stavebních společností i specifického souborného označení Construction Compliance.

Podstatný je obsah, nikoli forma

Ze všech těchto zásadních důvodů by tedy měl být speciálně v sektoru stavebnictví kladen ve zvýšené míře důraz na dlouhodobý a zejména systémový důraz na korporátní strategii „souladu“. Zároveň by měly rozhodně být odmítnuty časté názory, že taková korporátní strategie je nepotřebná a pro většinu stavebních společností zbytečná. Podstata problému přitom nespočívá v tom, zda systém interních opatření k zajištění fungování společnosti v souladu se všemi etickými a právními normami nazveme vznešeně „compliance programem“ či jakkoli jinak. Jde o to, aby takový soubor opatření byl skutečně efektivní.

Velmi významným motivačním prvkem pro zavádění systému compliance jsou případné náklady a důsledky za nesplnění právních požadavků a porušení povinností vyplývajících z právních předpisů, tedy náklady za „non-compliance“. Ty nejsou dány a vyčísleny jen rizikem nějaké finanční sankce, ale současně mohou mít závažné dopady na dobrou pověst a jméno společnosti, na vytvoření jejího negativního mediálního obrazu a samozřejmě mohou i vyvolat nedůvěru či dokonce nepřátelství obchodních partnerů i zákazníků. V neposlední řadě je v těchto souvislostech třeba zmínit i rizika spojená s přímou trestní odpovědností zaměstnanců společnosti a dnes už i s případnou trestní odpovědností společnosti (právnícké osoby) jako takové.

Význam compliance roste

Pokud jde o hlavní rámcové oblasti zájmu corporate compliance u stavebních společností, lze konstatovat, že jsou víceméně shodné s oblastmi rizik u všech podnikajících právnických osob. To znamená, že sem pak spadá zejména oblast tzv. soutěžní (Antitrust Compliance), trestní a protikorupční (Criminal & Antibribery Compliance), „soulad“ na úseku finanční a daňové integrity (Financial & Tax Compliance), v oblasti pracovně-právních vztahů, rovných příležitostí a zákazu diskriminace (Labour & Gender Compliance), v oblasti ochrany životního prostředí (Environment Compliance) i ve sféře informačních technologií, ochrany dat a osobních údajů (IT-Compliance & Information Security and Privacy).

Pro stavební společnosti jsou vedle toho z hlediska těchto požadavků neméně důležité nebo dokonce i důležitější specifické oblasti, spojené právě se stavební výrobou. V tomto směru je třeba poukázat

zejména na oblast smluv o dílo ve výstavbě v širším rámci managementu obchodních smluv (a to včetně mezinárodních stavebních smluv), technických požadavků na stavební výrobky a řízení jakosti a spolehlivosti staveb, zadávání veřejných zakázek, protikorupční compliance na úseku veřejných zakázek a obchodních veřejných soutěží, oblast environmentální, včetně rizik dopadů vad a poruch staveb na životní prostředí a jeho jednotlivé složky, jakož i v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti při práci a nebo zaměstnávání zahraničních pracovníků.

Je možné konstatovat, že právě v těchto značně specifických oblastech se výrazně projevuje zvýšená míra právní regulace, kterou je nezbytně třeba v rámci stavebního podnikání dlouhodobě a systematicky brát v potaz a účinně se tak vyhýbat rizikům souvisejícím s porušením právních povinností, platných v sektoru stavebnictví.

Význam fenoménu compliance v sektoru stavebnictví přitom v poslední době zásadně narůstá. Je to mj. důsledek nových trendů širšího propojování veřejné a neveřejné (soukromoprávní) sféry, kdy se kromě jiného zčásti stírají i rozdíly věcí obecného (veřejného) zájmu a podnikání. Důkazem toho je například úprava korupčních trestných činů v souvislosti s podnikáním v trestním zákoníku účinném od 1. ledna 2010 nebo zavedení plné trestní odpovědnosti právnických osob od 1. ledna 2011.

Autor pracuje jako advokát v advokátní kanceláři Rödl & Partner.

23.05.2012 08:00, Pavel Koukal